

מקורות פרשת ויגש - עשרה בטבת ה'תשפ"ד איך הפך עשרה בטבת לצום החמור מכולם?

3. בני יששכר מאמרי חודש כסלו-טבת מאמר יד: הנה אמר ר' יוחנן (תענית כט) על תשעה באב, שאם היה באותו הדור קבעתיו בעשירי (כי הציתו ההיכל בתשיעי לקראת ערב) ורוכ היכל נשרף בעשירי. ועונה הגמרא שקבעוהו בתשיעי כי **אתחלתא דפורענותא עדיפא**, דהיינו שהעיקר יש להתאונן על ההתחלה. ונראה דלמדוהו מדברי הנביא לגבי חומרת עשרה בטבת שראוי לדחות השבת, להיותו **אתחלתא דפורענותא**.

לקו"ש שם הערה 7: בכך יש לכאר קושיית הלחם משנה הנ"ל, שקבעו הצום לזכר התחלת החורבן **הראשון**. דשאני עשרה בטבת שעניינו **התחלת כל הפורעניות** וההתחלה דגלות היא בבית ראשון.

שולחן ערוך סימן שכט: עכו"ם שצרו על עיירות ישראל, אם באו על עסקי ממון - אין מחללין עליהם את השבת. באו על עסקי נפשות, ואפילו סתם [כשלא ברור מה רצונם], יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין את השבת.

סעיף ז שם: יש מי שאומר שבזמן הזה אפילו באו על עסקי ממון מחללין, שאם לא יניחנו ישראל לשלול ולכוז ממונו יהרגנו והוי עסקי נפשות. ובעיר הסמוכה לספר [לגבול] **אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש - מחללין את השבת**.

רמ"א שם: ואפילו לא באו עדיין אלא רוצים לבוא.

רש"י עירובין מה,א: שמא ילכדוהו ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם.

4. **ליקוטי שיחות כ/355:** הרמב"ם כותב שזכרון התעניות הוא כדי שנשוב להיטיב, והנה ירושלים היא אותיות 'יראה שלם', וכאשר מזהים מצור על יראת שמים, אפילו על דקדוק קל של דברי סופרים ואפילו עניין שחידש תלמיד ותיק בדורות האחרונים, צריך לעשות כל השתדלות לבטלו. משום שזלזול בקלה שבקלות הוא התחלה לחמורות, כמאמרם 'היום אומר עשה כך כו' עד עבוד עבודה זרה'.

מורה לדור נבוך א/42: ביחס לשאלה מהי הדרך הטובה להתגבר על פיתויי היצר? הנה: **לא לתת לו להתקרב אפילו אל הצעד הראשון**. דהיינו, כבר כשמופיעה **מחשבה בלתי רצויה**, לסלק אותה מהמוח מיד והדרך לנתק המוח ממחשבה היא על ידי היסח הדעת למחשבה אחרת, חיובית ומאירה.

1. **מלכים ב כה:** ויהי בשנת התשיעית למלכו בחדש העשירי בעשור לחדש בא נבכדנאצר מלך בבל הוא וכל חילו על ירושלם ויחן עליה ויבנו עליה דָּיֵק סביב: ותבא העיר במצור עד עשתי [אחת] עשרה שנה למלך צדקיהו: בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם לעם הארץ: ותבקע העיר.

יחזקאל כד: ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר: בן אדם כתוב לך את שם היום, את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה: ומשל אל בית המרי משל ... כה אמר ה' אלוקים, שְׁפַת הַסִּיר שְׁפַת וגם יִצְק בּו מים: אסף נתחיה אליה כל נתח טוב ורך וכתף, מבחר עצמים מלא ... רַתַּח רתחיה גם בשלו עצמיה בתוכה.

מצודת דוד: אחז בזה המשל לומר היום ההוא תחילת המצור שהוא הכנה אל **הכיבוש**, כמו שהעמדת הקדירה על הכירה ויציקת המים בו הוא הכנה אל הבישול... וכל כך תבעיר האש ותרתיה הסיר, עד שגם העצמים יתבשלו בה.

2. **בית יוסף אורח חיים סימן תקנ:** הרב דוד אבודרהם כתב בהלכות תענית שעשרה בטבת הוא משונה משאר תעניות, **שאם היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר**, מפני שנאמר בו [ליחזקאל, כדלעיל מקור 1] 'בעצם היום הזה', כמו ביום הכיפורים [שנאמר בו ודוחה שבת]. ולא ידעתי מנין לו זה. וכתב עוד: דעשרה בטבת חל לפעמים בשישי **ומתענין בו ביום [עד צאת הכוכבים, ופוגעים קצת בקרושת השבת]**, ושאר צומות לעולם אין חלים בשישי.

לקוטי שיחות כה/267 הערה 5: גם לפי ההלכה (שולחן ערוך תקנ,ג), שכל ד' צומות אם חלו להיות בשבת נדחין [ולא כהאבודרהם], ישנה חומרה בעשרה בטבת, שרק הוא יכול לחול בערב שבת ואז משלימין הצום **עד צאת הכוכבים** גם אם התפלל ערבית מבעוד יום (רמ"א אורח חיים רמט,ד).

חתם סופר בתורת משה ויקרא דרוש לז' אדר: הלא עשרה בטבת היה רק התחלת מצור העיר, ועד שתי שנים ומחצה לא נחרבה, והרי חורבנה קשה מסתמא מהתחלת המצור, ולמה תשעה באב אין דוחה שבת? ועיין בעירובין (מא א) בענין תשעה באב שחל בערב שבת [כשקידשו החדש על פי הראייה], שאין משלימין התענית, ואילו עשרה בטבת בערב שבת משלימין ודוחה שבת?

לחם משנה תעניות ה,ב: עשרה בטבת היה לנו לשנותו ליום אשר סמך צר ידו על העיר בחורבן בית שני דחמיר לן (כמו שצמים בשבעה עשר בתמוז, שאז הובקעה העיר בחורבן שני ולא בתשעה בתמוז שהובקעה העיר בחורבן ראשון, כמובא לעיל מהפסוקים ממלכים ומוסבר בגמרא תענית כה,ב)?